

Вадим Чалик

викладач кафедри загальноправових
дисциплін Дніпропетровського
державного університету
внутрішніх справ (м. Дніпро)

МОЖЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ЄДИНОЇ ІНФОРМАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ ДЛЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ

Конституція закріплює статус України як суверенної, незалежної, демократичної, соціальної, правової держави, в якій людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються найвищою соціальною цінністю. Належна організація національної системи соціального захисту більшою мірою визначає порядок в країні, ступінь задоволеності громадян життям та згоди в суспільстві, а також стійкість та динаміку економічного і соціального розвитку. Зараз в Україні надають понад 100 видів соціальних послуг, на які з бюджету виділяється 800 млрд гривень щороку. Установи приймають до 7 млн заяв у паперовому вигляді [7].

Концепція реалізації державної політики щодо соціального захисту населення та захисту прав дітей, що розроблена в контексті проведення реформи системи соціального захисту, передбачає створення Національної соціальної сервісної служби України [5] та здійснення нею адміністрування процесів надання соціальної підтримки, моніторинг та оцінювання їх якості, надання сервісних послуг із використанням новітніх інформаційно-аналітичних систем [11].

Оскільки починаючи з 2014 року Україна перебуває в стані неоголошеної війни, через що різні частини території нашої держави незаконно анексовані, тимчасово окуповані державою агресором, а на іншій території ведуться бойові дії, то кількість внутрішньо переміщених осіб (ВПО) з початку війни до листопада 2022 року збільшилася з 1,5 млн до 4,6 млу [6]. Ці люди вимушено покинули свої домівки і виїхали на підконтрольну Українській владі територію в пошуках захисту та порятунку [4]. Згідно із статтею 2 Закону України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» Україна вживає всіх можливих заходів, передбачених Конституцією та законами України для захисту та дотримання прав і свобод ВПО, створює умови для добровільного повернення таких осіб до покинутого місця проживання або інтеграції за новим місцем проживання в Україні [8].

Соціальні права, пільги та різні види допомоги, що надаються ВПО регламентовані Законами України від 20 жовтня 2014 року № 1706-VII «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» [8], від 16 листопада 2000 року № 2109-III «Про державну соціальну допомогу особам з інвалідністю з дитинства та дітям з інвалідністю», від 18 травня 2004 року № 1727-IV «Про державну соціальну допомогу особам, які не мають права на пенсію, та особам з інвалідністю», від 1 червня 2000 року № 1768-III «Про державну соціальну допомогу малозабезпеченим сім'ям».

З метою соціальної підтримки ВПО у жовтні 2014 року Урядом було прийнято Постанову № 505 «Про надання щомісячної адресної допомоги внутрішньо переміщеним особам для покриття витрат на проживання, в тому числі на оплату житлово-комунальних послуг», яку замінила Постанова Кабінету Міністрів України від 20 березня 2022 р. № 332 «Деякі питання виплати допомоги на проживання внутрішньо переміщеним особам». Було також внесено зміни Постановою Кабінету Міністрів України від 19 квітня 2022 р. № 476 в Порядок оформлення і видачі довідки про взяття на облік внутрішньо переміщеної особи, затвердженої Постановою Кабінету Міністра України № 509 від 01.10.2014 року. Передбачається також надання допомоги ВПО постановою Кабінету Міністрів України від 12.04.2017 № 256 «Деякі питання використання коштів державного бюджету для виконання заходів із соціального захисту дітей, сімей, жінок та інших найбільш вразливих категорій населення» та Постановою Кабінету Міністрів України від 21 жовтня 1995 р. № 848 (в редакції Постанови Кабінету Міністрів України від 14 серпня 2019 р. № 807) «Про спрощення порядку надання населенню субсидій для відшкодування витрат на оплату житлово-комунальних послуг, придбання скрапленого газу, твердого та рідкого пічного побутового палива».

Прем'єр-міністр України Д.А. Шмигаль анонсував, що із впровадженням Єдиної інформаційної системи соціальної служби (ЄІССС) українцям не потрібно буде звертатися у декілька держустанов, щоб зібрати всі необхідні довідки для отримання соціальних послуг, оскільки процес оформлення соціальної допомоги, субсидії, виплат, пенсійного посвідчення або статусу ВПО буде займати мінімум часу, а нарахування коштів — буде справедливим для всіх категорій громадян, також

прогнозується зниження рівня бюрократії та корупції [2; 7].

ЄІССС з першого жовтня 2022 року стала доступною в управліннях соціального захисту населення по всій території України, що забезпечує прискорення оформлення допомоги на проживання внутрішньо переміщеним особам та вирішення проблемних ситуацій переселенців. Наразі в ЄІССС працюють 5 593 користувачі та 653 адміністратори [13].

Впровадження централізованого призначення, нарахування та виплати для ВПО дозволяє людям: зручно та більш швидко отримати послуги; легко перейти на обслуговування від одного до іншого управління соціального захисту у разі зміни місця фактичного перебування; виправити помилкові чи некоректні дані у заяві на отримання довідки ВПО; з'ясувати та усунути причину затримки допомоги на проживання [1].

Водночас для держави та управлінь соціального захисту населення впровадження ЄІССС це безпечний та коректний обмін інформацією, даними з Єдиним порталом державних послуг ДІА при подачі заяви на допомогу для ВПО; всі зміни, внесені співробітниками управлінь соцзахисту населення, автоматично фіксуються в системі; швидка та автоматична верифікація; paperless - створюються та передаються електронні справи замість паперових; автоматизована взаємодія з банками, які здійснюють виплату допомоги ВПО; всі персональні дані зберігаються на центральному рівні, тож втрата або несанкціоноване використання цих даних, зокрема, на місцевому рівні в разі бойових дій чи окупації, неможливе [3].

Правовою підставою для розробки та запуску комплексної інформаційної системи у сфері соціального захисту стало прийняття Постанови Кабінету Міністрів України від 17.07.2019 № 676 «Про Єдину інформаційно-аналітичну систему управління соціальною підтримкою населення України (E-SOCIAL)», яким було передбачено створення Єдиної інформаційно-аналітичної системи управління соціальною підтримкою населення України (E-SOCIAL) та Єдиного державного реєстру соціальної сфери для надання, призначення та виплати соціальної підтримки (соціальних виплат, допомоги, пільг, соціальних послуг та житлових субсидій), а також забезпечення до 30 вересня 2020 р. наповнення цієї системи інформацією з використанням даних, наявних в інших інформаційних системах, що використовуються структурними підрозділами з питань соціального захисту населення. У листопаді 2020 – червні 2021 року було запущено з ініціативи Міністерства соціальної політики та Міністерства цифрової трансформації експериментальний проєкту щодо запровадження першої черги ЄІССС [9].

З урахуванням загальної тенденції цифровізації публічного управління в Україні у 2020 році також було прийнято Стратегію цифрової трансформації соціальної сфери, яка визначає напрями та завдання комплексної цифрової трансформації всіх компонентів системи соціального захисту населення на основі єдиних підходів, стандартів і технологій [12]. Цей документ спрямований на конкретизацію напрямів реалізації та захисту соціальних прав громадян за допомогою ЄІССС, що дозволяє надавати оперативніше та ефективніше соціальні послуги та адміністративні послуги у соціальній сфері, в тому числі у майбутньому і у дистанційному форматі через застосунок «Дія». Врешті було затверджено Постановою від 14 квітня 2021 р Кабінету Міністрів України Положення про Єдину інформаційну систему соціальної сфери, яким визначено структуру ЄІССС та засади її функціонування [10].

Єдиний соціальний реєстр (ЄСР) є ключовим елементом у роботі ЄІССС. Він створений на базі Реєстру застрахованих осіб Пенсійного фонду. Уже зараз в ЄСР є актуальні дані про особу, зокрема, інформація про її документи та страхові виплати. Завдяки тому, що ЄСР взаємодіє з іншими реєстрами, підтвердження особи відбувається автоматично при пред'явленні паспорту. Згодом інтеграція реєстру з порталом «Дія2 дозволить подавати заяви на отримання соціальної допомоги онлайн [2].

Таким чином ЄІССС створить можливість всім громадянам, у тому числі ВПО, які потребують соціальної підтримки, швидко отримати будь-який вид допомоги через фронт-офіс в територіальній громаді та центри надання адміністративних послуг, або через електронні сервіси portalу «Дія».

Впровадження ЄІССС забезпечує прямі, прозорі, партнерські відносини між владою та громадянами. Стратегією цифрової трансформації соціальної сфери та Положенням про Єдину інформаційну систему соціальної сфери передбачається, що найближчими роками до ЄІССС увійдуть всі види соціальних виплат – від пенсій та субсидій до виплат по малозабезпеченості і допомоги по безробіттю. До неї також будуть включені всі 125 адміністративних послуг соціального характеру, які сьогодні передбачені законодавством.

Вперше на практиці, завдяки запровадженню ЄІССС, замість багатьох не пов'язаних між собою реєстрів та інформаційних систем реалізується принцип єдиного соціального вікна для кожної людини, зручного, прозорого та позбавленого корупції.

1. Захарченко А. Нові послуги для ВПО: в Україні з жовтня запрацює Єдина інформаційна система соціальної сфери. URL: <https://brovary.net.ua/novi-posluhy-dlia-vpo-v-ukraini-z-zhovtnia-zapratsiuie-iedyna-informatsijna-systema-sotsialnoi-sfery/> (дата звернення: 21.11.2022)
2. Без додаткових довідок та черг – як зміниться сфера соціальних послуг з впровадженням Єдиної інформаційної системи соціальної сфери. Прес-офіс Міністерства. URL: <https://thedigital.gov.ua/news/bez-dodatkovikh-dovidok-ta-cherh-yak-zmynitsya-sfera-sotsialnykh-poslug-z-vprovadzhenniam-edinoi-informatsiynoi-sistemi-sotsialnoi-sfery> (дата звернення: 04.10.2021)
3. Вінничина долучилась до Єдиної інформаційної системи соціальної сфери для надання соціальних послуг ВПО. URL: <https://www.vin.gov.ua/news/ostanni-novyny/50272-vinnychchyna-doluchylas-do-yedynoi-informatsiynoi-systemy-sotsialnoi-sfery-dlia-nadannia-sotsialnykh-poslug-vpo> (дата звернення: 18.10.2021)
4. Внутрішньо переміщені особи. Міністерство соціальної політики України. URL: <https://www.msp.gov.ua/timeline/Vnutrishno-peremishcheni-osobi.html> (дата звернення: 21.11.2022)
5. Деякі питання Національної соціальної сервісної служби України: Постанова Кабінету Міністрів України від 26.08.2020. № 783. Урядовий кур'єр від 05.09.2020. № 172
6. Кількість переселенців в Україні після початку повномасштабного вторгнення збільшилася втричі. Укрінформ. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3585076-killist-pereselenciv-v-ukraini-pisla-pocatku-rovnomasstabnogo-vtorgnenna-zbilsilasa-vtrici.html> (дата звернення: 21.11.2022)
7. Перун В. Цьогоріч в Україні почнуть поетапно впроваджувати Єдину інформаційну систему соціальної сфери. URL: https://lb.ua/tech/2022/06/11/519726_tsogorich_ukraini_pochnut_poetapno.html (дата звернення: 21.11.2022)
8. Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб: Закон України від 20 жовтня 2014 року № 1706-VII. Відомості Верховної Ради. 2015. № 1. ст.1
9. Про запровадження експериментального проекту щодо запровадження першої черги Єдиної інформаційної системи соціальної сфери: Постанова Кабінету Міністрів України від 11.11.2020 р. № 1278. Урядовий кур'єр від 22.12.2020. № 249.
10. Про затвердження Положення про Єдину інформаційну систему соціальної сфери. Постанова Кабінету Міністрів України від 14 квітня 2021 р. № 404. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/404-2021-%D0%BF#Text>
11. Про схвалення Концепції реалізації державної політики щодо соціального захисту населення та захисту прав дітей. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 26 серпня 2020 р. № 1057-р. Урядовий кур'єр від 01.09.2020. № 168.
12. Про схвалення Стратегії цифрової трансформації соціальної сфери. розпорядженням Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2020 р. № 1353-р. Урядовий кур'єр від 31.10.2020. № 212.
13. Усі регіони України підключені до Єдиної інформаційної системи соціальної сфери. Прес-служба Міністерства соціальної політики України. 13.10.2022. URL: <https://zor.gov.ua/content/usi-regiony-ukrayiny-pidklyucheni-do-yedynoyi-informaciynoi-systemy-socialnoi-sfery>

Юлія Сідоренко
аспірант Міжнародного
гуманітарного університету (м. Одеса),

Науковий керівник:
д.ю.н., проф. **Борис Бабін**
(Національний авіаційний
університет, м. Київ)

ПЕРЕДУМОВИ ФОРМУВАННЯ УНІВЕРСАЛЬНОЇ МІЖНАРОДНО-ПРАВОВОЇ КВАЛІФІКАЦІЇ ЗЛОЧИНУ ДЕПОРТАЦІЇ

Вкрай актуальним викликом у вимірі сучасної правничої науки залишаються аспекти належної кваліфікації злочинів проти людяності та воєнних злочинів, а також їх зв'язок із злочинами агресії та геноциду. У цьому вимірі ключовим питанням стає належна кваліфікація депортації населення у її міжнародно-правовому вимірі. Для розуміння зазначеного феномену необхідно визначитися із загальним змістом відповідних норм, здійснити їх порівняльний аналіз та встановити формат та специфіку їх чинності.

У Конвенції про запобігання злочинів геноциду і покарання за нього від 9 грудня 1948 р. [1] до геноциду у п.п. «с», «d» та «e» ст. 2 віднесене дії, які здійснюються з наміром знищити, повністю або частково, будь-яку національну, етнічну, расову чи релігійну групу як таку, зокрема через навмисне створення для будь-якої групи таких життєвих умов, що розраховані на її повне або